

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 11.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

Készült a
a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont támogatásával
az Irodalomtudományi Intézetben

A borítón:
Petőfi emlékére készített rajzok Mendel Farkas *Versfűzéréből* (1877)
és Lokody Antal versgyűjteményéből (1880-as évek)
Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár, Kolozsvár / Cluj-Napoca
(Ms. 3810. és Ms. 3029)

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A köteteink honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, a BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja és hálózati kiadója • www.reciti.hu
Technikai szerkesztő: Etlinger Mihály
Borítóterv, tördelés: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Fellini Kft.

SERES ISTVÁN

Petőfi Kondoroson

A legendás kondorosi betyárcsárdában rengetegen megfordultak: Rózsa Sándor, a Veszelka fivérek, Dobos Gábor és Babáj Gyurka mind a csárda rendszeres látogatói voltak. Babáj, a híres „y”-os betyár nem átalott átüzenni a csárdával szemközti csendőrlaktanyába, hogy éppen itt vendégeskedik. A legenda szerint, amikor Novák György szarvasi csendbiztossal birokra kelt a csorvási csárdában, Pecsénye szarvasi pandúr lőtte oldalba. A szarvasiak átszállították Kondorosra, és a csárda tiszta szobájába fektették le. Ott is hunyt el, majd a csárda mellett földelték el. Megfordult a csárdában Arany János is, aki több versében is megemlékezett a látogatásairól. A leghíresebb látogató viszont maga Petőfi Sándor volt. Sajnos kiadott költeményei között nem szerepel egyetlen kondorosi témájú verse sem, de a helyi legenda megőrizte látogatása emlékét! Petőfi István, csáki gazdatiszt, gyakori látogatója volt a csárdának, akárcsak a költő fia, Zoltán, aki szarvasi diákként pajtásaival sűrűn látogatta a neves vendéglátó egységet.

Petőfi verséről az első híradásunk 1879-ből származik. Eszerint „Petőfi Sándor is tartózkodott többször itt. A falon volt egy verse, de az asszonyok lemeszelték.”¹ Liker Mihály, az utolsó legendás kondorosi csárdás 1947-ben mesélte el az akkor ott kutató Bertalan Emma budapesti egyetemi hallgatónak, hogy „Petőfi Sándor itt tartózkodott többször is. A falon volt egy verse, de az asszonyok lemeszelték!”

1927-ben volt a csárda jubileuma: a legenda szerint száz évvel korábban építették át a szarvasi Bolza grófok a csárda épületét. A fényes ünnepségre számos neves pesti zurnaliszta is lejött, és egy bizonyos D. Kovács László több cikket is írt Petőfi legendás verséről. A csárdáról tudni kell, hogy számos neves korcs-

1 [NÉV NÉLKÜL], *Békésmegyei Közlöny*, 1879. szeptember 25., 101. sz., 3.

márosa, bérlője volt. A nevesebbek között volt az albertirsai származású Baghy Pál, majd Argay Sámuel. Edelmann Nándor a Bolzák német gazdatisztje volt, szerette az italt, s valójában a csárdát a felesége vitte. Férje halála után az ugyancsak szarvasi Reguly György neje lett, és Regulynak volt köszönhető a csárda felvirágoztatása. Kocsis úr beszámolója szerint a kondorosi hagyomány arról adott hírt, hogy a betyárok mindig felvették a hátsó falra, hogy mikor látogatták meg a csárdát. Amikor két-három évente betelt a „naptár”, Edelmann csárda-bérlő rendszerint lemeszelte, de a betyárok mindig újrakezdték. Nem tudjuk, mi igaz ebből, de jóval elterjedtebb Petőfi látogatása. A költő, még vándorszínész korában állítólag többször is útba ejtette Kondorost. Egy alkalommal egy pohár bort ivott, és talán még betyárokkal is társalkodhatott, amikor felírt egy verset a falra. A vers sokáig megvolt, ahhoz még Edelmann sem nyúlt. Jóval később, amikor Edelmanné már Reguly György felesége volt, a csárdás egy alkalommal vidékre utazott. A fáma szerint az asszony ezt az időt arra használta fel, hogy derekasan kimeszeltette az egész csárdát, Petőfi versével a falon! Mire Reguly hazatért, a féltve őrzött ereklyének már csak hűlt helyét találta...

Ugyancsak Kocsis adta hírül, hogy

[...] veszett híre támadt a kondorosi csárdának, s hiába volt a pandúr, hiába a vármegye hatalma, a betyárok meglakták az útkereszteződést, urat, zsidót, kővér vásárost kifosztottak, a szegénynek két kézzel szórták a pénzt. Ha egy betyárt lelőttek, egyet felakasztottak Szarvason, kettő támadt a helyére. Abban az időben élt egy országcsavargó költő: Petőfinek hívták. Kóborgó útján egy napon beállított a kondorosi csárdába, ivott egy pohár bort e talán barátkozott is a betyárokkal. — Minden betyár felkarcolta a csárda hátulsó falára, hogy mikor járt ott utoljára. Minden két-három esztendőben betelt ez a naptár, akkor bemeszeltette Edelmann a falat, de újra kezdték a zshiványok az irkálást, — meséli Békés² Zsuzsanna asszony, aki 86 esztendejével egy darab betyárélet Kondoros mai békéjében, csendjében. Békés Zsuzsanna kis cseléd volt a csárdában, mikor Rózsa Sándor volt a király. — A Petőfi úr is odaírta a nevét a betyárok sorába. Darabig vigyázták is az írását. Egyszer azután Edelmanné megunta a vigyázást, bemeszeltette a Petőfi úr írását. Akkor már nem az Edelmanné volt a csárda. A németet elvitte a rosseb. Azt is mondják, hogy a felesége megétette, mert akkor már Regulyt szerette, azt a legényt, akivel össze is állt az ura halála után, azután kettejüké maradt a csárda. Reguly is igen vigyáztatta a Petőfi úr írását, de egyszer elment otthonról, a felesége bemeszeltette az írást...³

2 Minden bizonnyal „B. Kiss” volt a fiatalasszony eredeti neve.

3 D. Kocsis László, „Csontvázak és titkok a híres kondorosi csárdában: Százesztendő Rózsa Sándor betyárfészké, Kondoros, szeptember 12.”, *Pesti Napló*, 1927. szeptember 14., 4.

Végezetül álljon itt egy késői történet, amit a kondorosi úttörők gyűjtöttek 1957-ben: a *Békés Megyei Népiújság* 1957. november 5-ei híradása arról számolt be, hogy az öccsét gyakran meglátogató Petőfi egy ízben „unalmában” egy verset írt fel a falra. A korcsmáros egy szekrényt tolt az értékes írás elé, de amikor egy ízben bevásárló körútra kellett mennie, a felesége kimeszelte a falat. „A féltett Petőfi emléksorai így megsemmisültek” – írja a fáma.⁴

4 [NÉV NÉLKÜL], „Petőfi testvérének síremlékét megkoszorúzták a kondorosi úttörők”, *Békés Megyei Népiújság*, 1957. november 5., 5.